

Aan de minister voor Rechtsbescherming
Aan de staatssecretaris voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Den Haag, 2 oktober 2020

Betreft: Advies op het Wetsvoorstel rechtspositie gesloten jeugdinstituten

Op 2 juli 2020 heeft u het concept van het wetsvoorstel rechtspositie gesloten jeugdinstituten ter consultatie aangeboden. Via uw medewerkers heeft u de Kinderombudsman gevraagd om hierop te reageren. Het is positief is dat er nu een wetsvoorstel ligt en dat gehoor wordt gegeven aan de reeds lang bepleite wens vanuit diverse organisaties tot harmonisatie van de rechtspositie van jongeren in gesloten instellingen te komen. Ik heb dit wetsvoorstel dan ook met belangstelling gelezen. Ik heb dit voorstel getoetst aan de vereisten die hiervoor gelden vanuit het Internationaal verdrag inzake de Rechten van het Kind (verder: Kinderrechtenverdrag en IVRK). Daarnaast heb ik het voorstel getoetst aan het kinderrechtelijk kader, dat het Kinderrechtencomité hanteert, dat mondiaal toezicht houdt op de naleving van het Kinderrechtenverdrag. Graag wil ik hierbij mijn advies aan u kenbaar maken.

1. Leeswijzer

Dit advies is als volgt opgebouwd:

- Hoofdstuk 2: Het toetsingskader
- Hoofdstuk 3: Toepassing van de zeven elementen
- Hoofdstuk 4: Algemene punten
- Hoofdstuk 5: Korte nabescherwing
- Hoofdstuk 6: Afsluiting

2. Toetsingskader

De wettelijke taak van de Kinderombudsman is te bevorderen dat kinderrechten worden nageleefd. Volgens het Kinderrechtencomité moet alle te ontwikkelen wetgeving en beleid getoetst worden aan de impact hiervan op kinderrechten. Een dergelijke toets wordt een Children's Rights Impact Assessment (CRIA) genoemd. De Kinderombudsman heeft het conceptwetsvoorstel dat voorligt hierop bekeken.

Vier kernartikelen als uitgangspunten van het Kinderrechtenverdrag

Het Kinderrechtenverdrag heeft vier kernartikelen van waaruit de overige bepalingen dienen te worden uitgelegd en die de kern van het IVRK weergeven, zijnde de artikelen 2, 3, 6 en 12 IVRK. Deze artikelen dienen in onderlinge samenhang te worden gezien. Dit houdt volgens het Kinderrechtencomité in dat bij besluiten rond kinderen hun belangen voorop staan (artikel 3 lid 1). Deze belangen zien toe op een gunstige ontwikkeling tot volwassenheid (artikel 6). Kinderen worden hierbij gelijk behandeld (artikel 2). Voor het vaststellen van hun ontwikkelingsbelang, is het noodzakelijk om de visie van de kinderen die door het besluit geraakt worden te horen en hieraan passend gewicht toe te kennen (artikel 12). Alle overige bepalingen uit het kinderrechtenverdrag dienen vanuit dit kader gezien te worden.

Specifieke kinderrechten voor kinderen in gesloten jeugdinstellingen

Voor kinderen die in gesloten jeugdinstellingen verblijven, zijn ook andere bepalingen uit het Kinderrechtenverdrag relevant. Ook hieraan heeft de Kinderombudsman getoetst. Deze bepalingen zien toe op de uithuisplaatsing in een gesloten instelling, het contact met de ouders, bescherming tegen geweld, gezondheid, onderwijs en vrije tijd en het recht op een adequate levensstandaard.

Uithuisplaatsing in een gesloten instelling

Op grond van artikel 20 heeft een kind dat tijdelijk of blijvend niet met het eigen gezin kan wonen, recht op bijzondere bescherming en bijstand van staatswege. Plaatsing in een gezinsomgeving heeft de voorkeur boven plaatsing in een instelling. Uithuisplaatsingen moeten periodiek worden geëvalueerd (artikel 25). Kinderen mogen niet op onwettige of willekeurige wijze van hun vrijheid worden beroofd (artikel 37). Vrijheidsberoving mag slechts gehanteerd worden als uiterste maatregel en voor de kortst mogelijke passende duur. (artikel 37 sub b). Kinderen moeten gescheiden worden van volwassenen, tenzij het in het belang van het kind is dit niet te doen (artikel 37 sub c). Een kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd, moet op een menselijke en waardige manier worden behandeld. Hierbij moet rekening worden gehouden met de behoeften, die horen bij zijn of haar leeftijd en de wenselijkheid van het bevorderen van de herintegratie van het kind (artikel 37 sub c en 40 lid 1).

Contact met de ouders

Op grond van artikel 9 lid 3 eerbiedigen Staten het recht van het kind, dat van een ouder of beide ouders is gescheiden, op regelmatige basis persoonlijke betrekkingen en rechtstreeks contact met beide ouders te onderhouden, tenzij dit in strijd is met het belang van het kind. Ieder kind in geslotenheid heeft het recht contact met zijn of haar familie te onderhouden door middel van correspondentie en bezoeken, behalve in uitzonderlijke omstandigheden (artikel 37 sub c).

Bescherming tegen geweld

Op grond van artikel 19 heeft een kind recht op bescherming tegen alle vormen van kindermishandeling en verwaarlozing. Geen enkel kind wordt onderworpen aan foltering of aan een andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing (artikel 37 sub a).

Onderwijs en vrije tijd

Alle kinderen hebben recht op onderwijs dat passend is, dus ook de kinderen die in een gesloten jeugdinstelling verblijven (artikel 28). Het doel van het onderwijs is een zo volledig mogelijke ontwikkeling van een kind (artikel 6 en 29). Onder de ontwikkeling van een kind verstaat het IVRK een zo volledig mogelijke ontwikkeling van de persoonlijkheid, de talenten en de geestelijke en lichamelijke vermogens van het kind. Een kind heeft daarnaast ook recht op rust en vrije tijd (artikel 31).

Gezondheid

Alle kinderen hebben recht op het genot van de grootst mogelijke mate van gezondheid en op voorzieningen voor de behandeling van ziekte en het herstel van de gezondheid. De Staten die partij zijn, streven ernaar te waarborgen dat geen enkel kind zijn of haar recht op toegang tot deze voorzieningen voor gezondheidszorg wordt onthouden (artikel 24).

Adequate levensstandaard

Daarnaast moeten de Staten die partij zijn bij het Kinderrechtenverdrag, het recht erkennen van ieder kind op een levensstandaard die toereikend is voor de lichamelijke, geestelijke, intellectuele, zedelijke en maatschappelijke ontwikkeling van het kind (artikel 28). Ouders dragen hiervoor de primaire verantwoordelijkheid. De Staat moet ouders hierbij op een passende manier ondersteunen. Bijvoorbeeld door programma's voor materiële bijstand en ondersteuning, met name wat betreft voeding, kleding en huisvesting.

Toetsing aan het ontwikkelingsbelang

De Kinderombudsman heeft bij de toetsing aan het ontwikkelingsbelang als uitgangspunt genomen de zeven elementen die volgens het VN-Kinderrechtencomité altijd moeten worden meegenomen om het belang van het kind te onderzoeken.¹ Het gaat om de volgende elementen:

1. De identiteit van het kind;
2. De mening van het kind over de situatie en de te nemen beslissing;
3. Behoud van de gezinsomgeving en belangrijke contacten;
4. Zorg, bescherming en veiligheid;
5. Kwetsbare kinderen of bijzondere situaties;
6. Recht van het kind op gezondheid;
7. Recht van het kind op onderwijs.

In de reactie op het conceptwetsvoorstel bekijkt de Kinderombudsman onder meer of rekening is gehouden met de zeven elementen en wat de mogelijke invloed hierop is bij invoering. Tezamen geeft dit een beeld of het ontwikkelingsbelang van de jeugdigen op een goede manier is onderzocht en meegewogen. Daarnaast worden nog andere meer algemene punten benoemd. Voor de toetsing van de specifieke kinderrechtenbepalingen die toezien op de rechtspositie van kinderen in gesloten jeugdinstituten heeft de Kinderombudsman gekeken of deze voldoende in het voorstel geborgd zijn.

3. Toepassing van de zeven elementen

In dit hoofdstuk gaat de Kinderombudsman in op de verschillende elementen en op welke manier deze elementen een plek hebben in het wetsvoorstel en/of hierdoor geraakt zouden kunnen worden. Hierbij geeft de Kinderombudsman ook aanbevelingen ter verbetering aan.

3.1 De identiteit van het kind

Als het gaat om de identiteit, dan gaat het bijvoorbeeld over geloof, cultuur, geslacht en leeftijd. De Kinderombudsman ziet in het wetsvoorstel terug dat de wetgever hiermee rekening heeft gehouden.

---

¹ Zie hiervoor General Comment nr. 14 over het belang van het kind (CRC/C/GC/14). De Kinderombudsman heeft op basis hiervan een stappenplan ontwikkeld: In vier stappen naar het beste besluit voor het kind.

Godsdienst en levensovertuiging

Zo wordt de jeugdige op grond van artikel 3.2 in de gelegenheid gesteld zijn godsdienst of levensovertuiging vrij te belijden en te beleven. Daartoe wordt geestelijke verzorging beschikbaar gesteld, die zoveel mogelijk aansluit bij de godsdienst of levensovertuiging van de jeugdige. Het is goed dat dit belangrijke recht (artikel 14 IVRK; vrijheid van godsdienst en levensovertuiging) en de verantwoordelijkheid die hieruit voortvloeit een plek heeft in dit wetsvoorstel. De Kinderombudsman geeft in overweging mee dit recht niet alleen te beschrijven, maar ook als zodanig te benoemen.

Aanbeveling 1: Benoem in de wet dat de jeugdige het recht heeft op het vrij belijden en beleven van zijn godsdienst of levensovertuiging.

Eigen kleding en schoenen

Op grond van artikel 3.4 wordt een jeugdige in de gelegenheid gesteld eigen kleding of schoeisel te dragen. Het is mooi dat dit uitgangspunt in de wet is opgenomen, aangezien kleding en schoenen onderdeel kunnen zijn van de identiteit van de jeugdige.

Leeftijd en ontwikkelingsniveau

Op verschillende plekken wordt rekening gehouden met leeftijd (artikel 12, 37c en 40 IVRK). In het bijzonder bij de duur van de toepassing van vrijheidsbeperkende maatregelen. Hierbij wordt gewerkt met de leeftijdsgrens van zestien jaar. De Kinderombudsman vindt het positief dat bij ingrijpende beslissingen rekening wordt gehouden met leeftijd. De gehanteerde leeftijdsgrens van zestien jaar is echter wel arbitrair. Zestien- en zeventienjarigen zijn immers óók minderjarig. Daarnaast is het ook belangrijk rekening te houden met het ontwikkelingsniveau van de jeugdige. De verantwoording waarom deze leeftijdsgrens toch passend is, en op welke wijze rekening is gehouden met hun ontwikkelingsbelang, mist.

Verder wordt er in de wet geen aandacht besteed aan kinderen in de leeftijdsgroep tot twaalf jaar, die ook te maken kunnen krijgen met plaatsing in een jeugdinstelling met een beperkt gesloten of gesloten regime. Hierdoor kunnen zij te maken krijgen met vrijheidsbeperkende maatregelen, die absoluut niet passend zijn bij hun leeftijd. Het is een omissie dat op deze extra kwetsbare groep niet wordt ingegaan.

Aanbeveling 2: Heroverweeg de gehanteerde leeftijdsgrens van zestien jaar. Indien de leeftijdsgrens gehandhaafd blijft, licht toe waarom dit passend is en op welke wijze rekening is gehouden met het belang van de jeugdigen.

Aanbeveling 3: Leg vast dat bij de toepassing van vrijheidsbeperkende maatregelen ook rekening wordt gehouden met het ontwikkelingsniveau van de jeugdige.

Aanbeveling 4: Ga in op de positie van kinderen in de leeftijdsgroep tot twaalf jaar en beschrijf welke maatregelen mogelijk op hen van toepassing zijn en de duur. Maak duidelijk op welke manier rekening is gehouden met hun belang.

3.2. De mening van het kind over de situatie en de te nemen beslissing

Op grond van artikel 12 IVRK heeft het kind het recht zijn of haar eigen mening te vormen, het recht die mening vrijelijk te uiten in alle aangelegenheden die het kind betreffen, waarbij aan de mening van het kind passend belang wordt gehecht in overeenstemming met zijn of haar leeftijd en rijpheid. Dit geldt ook voor de visie van jeugdigen op dit wetsvoorstel, waarover verderop in dit advies meer. In het wetsvoorstel zelf is op verschillende plekken aandacht voor dit recht.

Informatie over wat de regels en rechten zijn

Om goed te kunnen participeren is het belangrijk dat de jeugdige de juiste informatie heeft. Informatie over wat de regels zijn, wat je kan doen als je het ergens niet mee eens bent, en hoe je kan meepraten. Het is dan ook positief dat in de wet staat dat de directeur zo spoedig mogelijk na opname de jeugdige schriftelijk informeert over de huisregels, de klachtenregeling, de mogelijkheid een vertrouwenspersoon in te schakelen en de medezeggenschapsregeling (artikel 3.9 lid 1) en dat er ook gezorgd wordt voor een mondelinge toelichting hierop (lid 2). Dit is ook in lijn met het rapport van de Kinderombudsman over klachtrecht in geslotenheid.²

Meepraten over het plan

In artikel 3.12 is vastgelegd dat voor een jeugdige die meer dan drie weken in een gesloten jeugdinstelling zal verblijven, een plan wordt vastgesteld. Dit plan wordt binnen drie weken vastgesteld. Op grond van artikel 3.13 lid 1 sub b staan de doelen voor de ontwikkeling van de jeugdige en een beschrijving van de jeugdhulp in het plan, rekeninghoudend met de voorkeuren van de jeugdige. In de MvT wordt gesteld dat dit een combinatie behoort te zijn van de door de jeugdige zelf gestelde doelen en de door de directeur en de jeugdhulpverantwoordelijke gestelde doelen. In de visie van de Kinderombudsman zou dit ook sterker in de wettekst naar voren mogen komen.

Aanbeveling 5: Geef in de wettekst aan dat de doelen in het plan een combinatie zijn van de door de jeugdige gestelde doelen en de door de directeur en de jeugdhulpverantwoordelijke gestelde doelen.

Op grond van artikel 3:12 lid 2 vindt voorafgaand aan de vaststelling of wijziging van het plan overleg plaats met de jeugdige. Dit is positief. Het gaat immers om de jeugdige en hij/zij heeft op grond van het Kinderrechtenverdrag het recht om zijn/haar visie te geven. Belangrijk is echter niet alleen de visie van de jeugdige zelf te vragen, maar ook terug te koppelen aan de jeugdige wat met die input is gedaan en op welke manier rekening is gehouden met zijn/haar belang. Ook moet aangegeven worden of er tegen de beslissing iets gedaan kan worden en zo ja, wat.

Aanbeveling 6: Leg vast dat niet alleen om de visie wordt gevraagd, maar dat ook teruggekoppeld wordt wat met de input van de jeugdige is gedaan, op welke manier rekening is gehouden met het belang van de jeugdige en of er mogelijkheden zijn tegen de beslissing in te gaan.

---

² Kinderombudsman 2016: Neem mij(n) klacht) serieus!

Artikel 3.14 gaat in op de voortgang van de uitvoering van het plan en de frequentie van de evaluatie. Elke twee weken moet de directeur of jeugdhulpverantwoordelijke overleggen met de jeugdige over de voortgang. De Kinderombudsman vindt het positief dat de verplichting het gesprek te blijven voeren in de wet is opgenomen, al ligt het waarschijnlijk minder voor de hand dat het gesprek met de directeur wordt gevoerd. Belangrijk is verder dat de jeugdige zich veilig voelt in dit gesprek en goed voorbereid is op dit gesprek en wat hij/zij vindt en wil zeggen. Daarnaast moet de jeugdige een vertrouwenspersoon mee kunnen nemen naar het gesprek ter ondersteuning.

Aanbeveling 7: Benoem in de MvT dat de randvoorwaarden voor het voortgangsgesprek met de jeugdige goed moeten zijn: De jeugdige voert het gesprek met de juiste persoon, de jeugdige is goed voorbereid op het gesprek, voelt zich veilig om te zeggen wat hij/zij wil en mag een vertrouwenspersoon meenemen ter ondersteuning.

Invloed op de werkwijze toepassing van vrijheidsbeperkende maatregelen

Op grond van artikel 4.3 moet de directeur een werkwijze opstellen over de toepassing van vrijheidsbeperkende maatregelen. Positief is dat hierin ook de wijze van intern toezicht op de uitvoering van de maatregelen wordt vastgelegd. De Kinderombudsman geeft in overweging mee in dit artikel ook op te nemen dat de werkwijze en de toepassing daarvan in de praktijk, ook met de jeugdigen zelf wordt besproken en dat hun visie door de directeur wordt meegenomen.

Aanbeveling 8: Overweeg in artikel 4.3 of in de MvT op te nemen dat de werkwijze over de toepassing van vrijheidsbeperkende maatregelen en de toepassing daarvan in de praktijk, met (vertegenwoordigers van) de jeugdigen wordt besproken en dat hun visie wordt meegenomen in de werkwijze.

Overleg voorafgaand aan toepassing maatregel en motivering beslissing

In artikel 4.4 wordt geregeld dat de directeur of de jeugdhulpverantwoordelijke een beslissing tot het toepassen van een maatregel niet neemt dan nadat hij zich op de hoogte heeft gesteld van de actuele gezondheid van de betrokken jeugdige en met de jeugdige overleg heeft gevoerd in een voor die jeugdige begrijpelijke en toegankelijke taal. Het is positief dat dit in de wettekst zelf is opgenomen. De mening van het kind is immers een van de zeven elementen waarnaar gekeken moet worden om het belang van het kind te onderzoeken en te kunnen bepalen.

Op grond van artikel 4.4 lid 2 wordt de beslissing op schrift gezet en voorzien van een schriftelijke motivering. In de visie van de Kinderombudsman moet in deze motivering ook worden aangegeven wat met de visie van de jeugdige is gedaan en, als een beslissing is genomen die niet in het belang van de jeugdige is, een uitleg waarom deze beslissing toch genomen is. Daarnaast moet aangegeven worden wat de jeugdige tegen de beslissing kan doen. De Kinderombudsman adviseert dit niet alleen op te nemen in de MvT, maar ook in de wettekst zelf.

Op grond van artikel 4.6 lid 2 wordt, voorafgaand aan de toepassing van de maatregelen (sub a – d), de jeugdige geïnformeerd over de duur ervan. De Kinderombudsman neemt aan dat deze informatieverplichting losstaat van de verplichting met de jeugdige overleg te voeren over de voorgenomen beslissing (artikel 4.4 lid 1 b). Verder is niet alleen belangrijk de jeugdige te informeren over de duur, maar ook over wat hij of zij tegen de beslissing kan doen.

Aanbeveling 9: Neem in de wettekst op dat in de schriftelijke motivering aangegeven moet worden, wat met de visie van de jeugdige is gedaan en op welke wijze rekening is gehouden met het belang van de jeugdige.

Periodiek overleg directeur - jeugdigen

Op grond van artikel 7.3 overlegt de directeur regelmatig met de jeugdigen over zaken die rechtstreeks hun verblijf raken. Regelmatig kan ook eens per jaar zijn. Het zou dan ook goed zijn dit meer te specificeren.

Aanbeveling 10: Specificeer de minimale frequentie waarop het overleg tussen de jeugdigen en de directeur plaatsvindt.

3.3. Behoud van de gezinsomgeving en belangrijke contacten.

Hier gaat het over wat het besluit betekent voor het behoud van de gezinsomgeving en voor het contact met belangrijke personen in het leven van het kind (artikel 9 en 37c IVRK). In de wettekst zelf wordt hierop alleen ingegaan in relatie tot het contact met familieleden en, zij het indirect, in relatie tot het verlof. In de gedachte achter het wetsvoorstel speelt dit element wél een belangrijke rol.

Contact met ouders

In artikel 4.9 wordt ingegaan op het contact met de ouders. Hierbij wordt ook de mogelijkheid gecreëerd voor een ouder om op bezoek te komen buiten de vastgestelde bezoektijden. Ook lijkt het alsof er geen belemmering is voor bezoek, ook niet als zwaarwegende belangen van de jeugdige zich hiertegen verzetten, hetgeen wel het geval is bij brieven en andere poststukken. De Kinderombudsman vraagt zich af of dit daadwerkelijk is, zoals de wetgever dit bedoeld heeft. En als dit het geval is, op welke manier rekening is gehouden met het ontwikkelingsbelang van de jeugdige (rekeninghoudend met de zeven elementen).

Aanbeveling 11: Verduidelijk of er belemmeringen zijn voor het bezoek van een ouder aan de jeugdige en geef hierbij aan op welke manier rekening is gehouden met het belang van de jeugdige.

Contact met andere voor de jeugdige belangrijke personen

In de wettekst is geen expliciete aandacht voor het behouden van contact met andere voor de jeugdige belangrijke personen, zoals broertjes en zusjes en grootouders. De Kinderombudsman geeft in overweging mee de wettekst hierop aan te vullen of in de MvT hier aandacht aan te besteden.

Aanbeveling 12: Besteed in de wettekst of de MvT expliciete aandacht aan het behoud van contact met voor de jeugdige andere belangrijke personen (niet zijnde de ouders).

Recht op verlof, tenzij

Verlof is dé manier om persoonlijk contact te houden met het gezin, de gezinsomgeving en andere belangrijke contacten. Op grond van artikel 6.1 lid 4 wordt het verlof uitsluitend verleend als redelijkerwijs kan worden aangenomen dat de jeugdige de voorwaarden zal naleven. In de visie van de Kinderombudsman zou dit artikel ook andersom geformuleerd kunnen worden: Verlof wordt niet verleend indien redelijkerwijs kan worden aangenomen dat de jeugdige de voorwaarden niet zal naleven.

Aanbeveling 13: Herformuleer artikel 6.1 lid 4 en benoem dat het uitgangspunt is dat de jeugdige verlof heeft, maar dat verlof niet wordt verleend indien redelijkerwijs kan worden aangenomen dat de jeugdige de voorwaarden niet zal naleven.

3.4. Zorg, bescherming en veiligheid

Bij dit element moet gekeken worden naar wat de invloed van een besluit is op de zorg, bescherming en veiligheid van de jeugdige (artikel 19, 37c en 40 IVRK). Op verschillende punten in de wet is dit element aan de orde.

Beginsel van minimale beperkingen

Het opleggen van beperkingen aan de jeugdige heeft direct invloed hebben op de zorg, bescherming en veiligheid van de betreffende en andere jeugdigen. Helder is dat hier terughoudend mee moet worden omgegaan. In artikel 1.5 staat dat een jeugdige geen andere beperkingen wordt opgelegd, dan die noodzakelijk zijn voor het doel van het verblijf of voor de veiligheid en orde in de gesloten instelling. In de MvT wordt dit het beginsel van minimale beperkingen genoemd. De termen veiligheid en orde zijn echter behoorlijk ruim. Hier kan van alles onder worden verstaan, waardoor een glijdende schaal kan ontstaan en jeugdigen vaker dan nu het geval is te maken zouden kunnen krijgen met beperkingen. Verduidelijking van deze termen is dan ook noodzakelijk.

Aanbeveling 14: Verduidelijk de termen 'veiligheid en orde' zodat deze niet te ruim kunnen worden opgevat.

Verantwoord verblijf van de jeugdige

Ook al is de gesloten instelling niet 'thuis', voor de jeugdigen is het wel de plek waar zij elke dag, de hele dag verblijven. Het is dan ook belangrijk het leven in de instelling zo goed mogelijk te organiseren, waarbij aandacht is voor wat de jeugdige hierbij nodig heeft. Het is dan ook mooi dat in artikel 2.3 lid 2 wordt voorgesteld dat de gesloten jeugdinstelling een zodanige organisatie opzet, dat dit leidt tot een verantwoord verblijf van de jeugdige. Onduidelijk is echter wat onder verantwoord verblijf wordt verstaan, en daarmee wat niet verantwoord is.

Aanbeveling 15: verduidelijk wat verstaan wordt onder 'verantwoord verblijf'.

Eigen kamer

Het hebben van een eigen kamer is voor de jeugdigen belangrijk. Op de eigen kamer kan de jeugdige zich veilig voelen. De eigen kamer zal waarschijnlijk het meest voelen als een thuis. Het is dan ook niet meer dan logisch dat de jeugdige een eigen kamer toegewezen krijgt voor de duur van zijn verblijf (artikel 3.1 lid 1). De Kinderombudsman geeft in overweging mee minimeisen te stellen aan deze eigen kamer (zoals afmeting, eigen douche en toilet, vriendelijke uitstraling, eigen tv etc.) en in het verlengde hiervan ook aan de leefgroep en de buitenruimte (artikel 27 IVRK).

Aanbeveling 16: Overweeg minimeisen te stellen voor de eigen kamer, de leefgroep en de buitenruimte.

Verblijf in een groep en gemeenschappelijke activiteiten

Een positief verblijf op de groep en het meedoen aan gemeenschappelijke activiteiten zijn vooral voor de jeugdigen die moeten verblijven in een gesloten instelling erg belangrijk. Zij kunnen de instelling immers niet zelf verlaten. Het is dan ook positief dat in de wet aandacht is voor het verblijf op de groep en gemeenschappelijke activiteiten. Op grond van het artikel 3.1 lid 3 verblijft de jeugdige in een groep van ten minste twee personen en neemt deel aan gemeenschappelijke activiteiten gedurende ten minste gemiddeld acht en een half uur per dag door de week en gedurende ten minste zes uur per dag in het weekeinde. Het is voor de Kinderombudsman onduidelijk hoe de invulling van de overige tijd

eruitziet. Moet de jeugdige dan bijvoorbeeld verplicht op zijn/haar kamer zitten? Mag de jeugdige deze tijd invullen met eigen activiteiten (artikel 31 IVRK)?

Aanbeveling 17: Verduidelijk hoe de tijd die niet wordt besteed aan gemeenschappelijke activiteiten ingevuld wordt.

Deelname aan gemeenschappelijke activiteiten: een plicht of een recht?

In de MvT staat als toelichting op het derde en vierde lid van artikel 3.3 dat de jeugdige *moet* deelnemen aan gemeenschappelijke activiteiten. Dit om ervoor te zorgen dat jeugdigen niet voor een lange aaneengesloten duur alleen (in de eigen kamer) doorbrengen. Het woord 'moet' doet blijken van een verplichting van de jeugdige. In de visie van de Kinderombudsman gaat het hier toch ook om een *recht*. Verder is onduidelijk of de jeugdige, door niet deel te nemen geconfronteerd kan worden met een sanctie.

Aanbeveling 18: Herformuleer artikel 3.3 Maak duidelijk dat het gaat om een recht op deelname aan gemeenschappelijke activiteiten, niet een plicht.

Aanbeveling 19: Leg uit of en waarom de jeugdige geconfronteerd kan worden met een sanctie als hij/zij niet wil deelnemen aan gemeenschappelijke activiteiten en geef hierbij aan op welke wijze rekening is gehouden met het belang van de jeugdige.

Voldoende kleding en schoeisel in de juiste maat

Als een jeugdige niet de beschikking heeft over kleding en schoeisel, moet de directeur daarin voorzien (artikel 3.4 lid 2). Het is belangrijk dat dit in de wet wordt opgenomen. Dit omdat ieder kind recht heeft op een adequate levensstandaard (artikel 27 IVRK). Hierbij hoort ook het hebben van *voldoende* kleding en schoeisel, *in de juiste maat*. In de visie van de Kinderombudsman zou deze verplichting van de directeur dan ook niet alleen moeten zien op jeugdigen, die niet de beschikking hebben over kleding en schoeisel, maar ook de jeugdigen die in onvoldoende mate de beschikking hebben over kleding en schoeisel, in de juiste maat. De Kinderombudsman adviseert dan ook het artikel hierop aan te vullen.

Aanbeveling 20: Herformuleer artikel 3.4 lid 2, zodat een jeugdige die in onvoldoende mate de beschikking heeft over voldoende kleding en schoeisel in de juiste maat, hier door de directeur in wordt voorzien.

Zakgeld

Naast de verplichting van de directeur zorg te dragen voor kleding of schoeisel, kan aan de jeugdige ook zakgeld worden toegekend, zo blijkt uit de MvT. In lid 3 is vastgelegd dat bij regeling van Onze ministers regels kunnen worden gesteld over het toekennen van zakgeld. De Kinderombudsman denkt hier graag verder over mee. Het is positief dat er in de wet aandacht is voor zakgeld. De Kinderombudsman heeft in de afgelopen jaren meerdere signalen ontvangen die hierover gaan en daarom al twee keer een rapportage uitgebracht over zak- en kleedgeld.³ Kern is dat de jeugdigen veelal de dupe zijn van discussies tussen jeugdinstanties, de GI en de gemeente over wie 'moet betalen'. In de tussentijd blijft de jeugdige zitten zonder kleding, schoenen en zakgeld. Dit is in strijd met het recht op een adequate levensstandaard. De Kinderombudsman adviseert dan ook dit recht op zakgeld (en kleedgeld) sterker in de wet op te nemen door het als een recht te formuleren.

³ Kinderombudsman 2017: Mag ik mijn zakgeld? en Kinderombudsman 2019: Krijg jij al zakgeld?

Aanbeveling 21: Neem in de wet op dat een jeugdige recht heeft op zak- en kleedgeld en dat alle partijen er voor zorgen dat de jeugdige het ook daadwerkelijk krijgt en de discussie over wie verantwoordelijk is niet hoeft af te wachten.

Inhouden zakgeld als straf

In een gesloten jeugdinstelling met een hoog beveiligd regime, kan als disciplinaire straf een geldboete worden opgelegd ter hoogte van het zakgeld over één week (artikel 5.3 lid 1 sub c). Hierdoor kan de jeugdige mogelijk geen voor zijn/haar verzorging noodzakelijke uitgaven doen. Onderbouwing van deze strafmogelijkheid, wanneer deze kan worden opgelegd en wat dit concreet voor de jeugdige betekent, mist. De Kinderombudsman adviseert de mogelijkheid zakgeld in te houden als straf te schrappen.

Aanbeveling 22: Schrap de mogelijkheid het zakgeld over één week in te houden als straf.

Toezicht en cameratoezicht

In de instelling, waaronder mede begrepen de ruimten die voor gemeenteschappelijk gebruik bestemd zijn, kan toezicht worden uitgeoefend ten behoeve van de ordelijke gang van zaken en de veiligheid in de instelling (artikel 3.7). Dit toezicht kan bestaan uit voortdurend en persoonlijk toezicht op de jeugdige of de groep waarin hij verblijft en uit cameratoezicht. De kamer van de jeugdige is uitgezonderd van toezicht, behoudens in geval van cameratoezicht als bedoeld in artikel 4.13 (van toepassing op normaal en hoog beveiligd). Vooropgesteld moet worden dat met cameratoezicht in verband met de privacy terughoudend moet worden omgegaan (artikel 16 IVRK). Zeker op de plekken waar de jeugdige hun 'thuis' hebben, zoals op de groep en de eigen kamer. Een camera zou voor gedragsveranderingen kunnen zorgen en daarmee juist een onveilig gevoel. Aan de andere kant kan voor sommige jeugdigen cameratoezicht juist een gevoel van veiligheid geven. De Kinderombudsman betwijfelt of voldoende duidelijk is wanneer cameratoezicht wel en niet passend is. Zo is het de vraag of 'de ordelijke gang van zaken en de veiligheid in de instelling' niet te ruime begrippen zijn om als grondslag voor cameratoezicht te dienen. Is het hiermee voldoende duidelijk wanneer wel en niet? Met deze formulering lijkt de deur open te staan voor het meer standaard uitoefenen van cameratoezicht op bepaalde plekken, terwijl dat nu juist niet de norm moet zijn. Verder is onduidelijk wat met camerabeelden gebeurt, wie hiertoe toegang hebben en op welke gronden, hoelang de beelden bewaard blijven etc.

Aanbeveling 23: Maak duidelijk wat onder de ordelijke gang van zaken en veiligheid in de instelling moet worden verstaan. Geef duidelijke kaders hoe de besluitvorming al dan toezicht te houden door middel van een camera eruit moet zien en hoe hierbij rekening moet worden gehouden met de belangen van de jeugdigen.

Cameratoezicht bij insluiting

Op grond van artikel 4.13 kan de directeur bepalen dat ter bescherming van de geestelijke en lichamelijke toestand van de jeugdige bij de insluiting in de eigen kamer cameratoezicht plaatsvindt. Deze bepaling geldt alleen voor jeugdigen in het gesloten regime en hoog beveiligd gesloten regime. Dus niet voor het beperkt gesloten regime. Het gaat dan om cameratoezicht bij insluiting. De Kinderombudsman kan zich goed voorstellen dat er gevallen zijn, waarbij cameratoezicht nodig kan zijn op de kamer. Echter, dit kan alleen als dit in het belang is van de jeugdige zelf. Ook moet altijd onderzocht worden of andere minder ingrijpende middelen ter bescherming mogelijk zijn.

Aanbeveling 24: Leg vast dat cameratoezicht bij de insluiting in de eigen kamer alleen plaatsvindt als dit in het belang is van de jeugdige zelf en andere minder ingrijpende middelen ter bescherming niet mogelijk zijn.

Opvolgen aanwijzingen directeur of jeugdhulpverantwoordelijke

Op grond van artikel 3.10 kunnen de directeur of een jeugdhulpverantwoordelijke de jeugdige aanwijzingen geven voor zover die noodzakelijk zijn in het belang van de veiligheid en orde in de gesloten jeugdinstelling of de met de jeugdhulp beoogde doelen. Het valt op dat in dit artikel 'veiligheid en orde' wordt gebruikt, terwijl in artikel 3.7 en 3.8 'ordelijke gang van zaken en de veiligheid' wordt gebruikt. De Kinderombudsman vraagt zich af of dit bewust is. Indien dit het geval is dient het verschil nader toegelicht te worden. Vrijheidsbeperkende maatregelen mogen niet via een aanwijzing worden opgelegd. In de visie van de Kinderombudsman zou het goed zijn dit niet alleen in de MvT, maar ook in de wettekst op te nemen.

Aanbeveling 25: Ga na of met de termen 'veiligheid en orde' en 'ordelijke gang van zaken en de veiligheid' hetzelfde bedoeld wordt, en licht indien dit het geval is het verschil toe.

Aanbeveling 26: Neem in de wettekst op dat vrijheidsbeperkende maatregelen niet via een aanwijzing mogen worden opgelegd.

Verder stelt lid 2 dat aanwijzingen moeten worden opgevolgd. De Kinderombudsman vraagt zich af waarom deze 'verplichting' zo stellig in de wet moet worden opgenomen. Het lijkt erop dat op deze manier voor jeugdigen in de gesloten jeugdhulp een strenger regime dreigt dan nu het geval is. Onduidelijk is of het belang van de jeugdigen die het betreft is onderzocht en meegewogen. Verder wordt het niet duidelijk wat de consequentie is van het niet opvolgen van een aanwijzing.

Aanbeveling 27: Licht toe waarom het opvolgen van een aanwijzing als een verplichting in de wet is opgenomen. Geef aan of het belang van jeugdigen hierbij is onderzocht en meegewogen, in het bijzonder als dit een verplichting is, die de gesloten jeugdzorg nu niet kent.

Aanbeveling 28: Maak duidelijk wat de consequentie is van het niet opvolgen van een aanwijzing.

Time-out maatregel

Artikel 3.11 maakt het mogelijk dat een jeugdige kortdurend kan worden uitgesloten van het verblijf op de groep of van gemeenschappelijke activiteiten. Dit als het gedrag van de jeugdige hierdoor naar verwachting gunstig zal worden beïnvloed. De duur is ten hoogste een uur (max twee uur per dag in totaal). In de MvT staat dat deze time-out maatregelen geen vrijheidsbeperkende maatregelen zijn, maar gericht op de opvoeding van de jeugdige, vergelijkbaar met de situatie thuis waarbij de jeugdige even kort uit de situatie wordt gehaald en bijvoorbeeld naar de gang wordt gestuurd. De Kinderombudsman vraagt zich af hoe deze time-outmaatregel zich verhoudt tot bijvoorbeeld de insluiting op de eigen kamer, met een niet afgesloten deur. Het is positief dat een maximumduur in de wet wordt opgenomen. Mogelijk is deze wel aan de lange kant, zeker voor de jongere jeugdigen.

Aanbeveling 29: Licht toe hoe de time-outmaatregel zich verhoudt tot de andere vrijheidsbeperkende maatregelen.

Aanbeveling 30: Onderzoek of de maximumduur van de time-outmaatregel korter kan.

Toepassing vrijheidsbeperkende maatregelen

Op grond van artikel 3:12 lid 1 sub d moet in het plan worden opgenomen welke vrijheidsbeperkende maatregelen toegepast kunnen worden, de gevallen waarin en de termijn dat die maatregelen toegepast kunnen worden, alsmede de motivering waarom die vrijheidsbeperkende maatregelen worden toegepast (artikel 37 en 40 IVRK). Door de motivering op te nemen worden de instellingen verplicht iedere toepassing goed te overwegen. Dat is positief. Vrijheidsbeperkende maatregelen moeten niet standaard allemaal worden aangevinkt. De Kinderombudsman merkt nog wel op, dat aan de daadwerkelijke toepassing natuurlijk ook nog een belangenafweging ten grondslag moet liggen.

Verruiming toepassingsmogelijkheden ten opzichte van huidige situatie

In artikel 4.1 lid 2 staat waarop de toepassing van de vrijheidsbeperkende maatregel gericht moet zijn. Deze doelen zijn ruimer geformuleerd dan op dit moment in de Jeugdwet het geval is. De Kinderombudsman vraagt zich af of deze verruiming nodig is. Zo kan bijvoorbeeld onder handhaving van de orde in de instelling van alles worden verstaan. Ook wordt niet uitgelegd wat precies onder het voorkomen of opsporen van strafbare feiten moet worden verstaan en wat onder deze noemer gerechtvaardigd is en in welke situatie. Dit zou tot gevolg kunnen hebben dat de rechtspositie van jeugdigen ten opzichte van hun huidige rechtspositie verslechtert; vrijheidsbeperkende maatregelen kunnen na invoering 'makkelijker' worden ingezet dan nu het geval is. De Kinderombudsman vraagt zich af of dit inderdaad de intentie is van de wetgever en zo ja, hoe tot dit besluit is gekomen. Hierbij vraagt de Kinderombudsman ook toe te lichten hoe hierbij rekening is gehouden met de belangen van de jeugdigen.

Aanbevelingen 31: Maak duidelijk of de toepassingsmogelijkheden van vrijheidsbeperkende maatregelen ruimer zijn dan op dit moment het geval is in gesloten jeugdzorg. Licht toe hoe hierbij rekening is gehouden met de belangen van de jeugdigen.

Voorwaarden voor toepassing vrijheidsbeperkende maatregel

Artikel 4.2 gaat verder in op de voorwaarden voor de daadwerkelijke toepassing van een vrijheidsbeperkende maatregel. Op grond van lid 2 kan een maatregel in een beperkt gesloten of gesloten jeugdinstelling slechts worden toegepast voor zover de maatregel is opgenomen in het plan, of de maatregel tijdelijk noodzakelijk is ter afwending van een noodsituatie, gelet op de veiligheid en gezondheid van een jeugdige en de veiligheid in de instelling, de bescherming van rechten en vrijheden van anderen of de voorkoming van strafbare feiten. Deze opsomming komt niet helemaal overeen met de opsomming in artikel 4.1 lid 2 sub a-e. Verder is niet duidelijk wat onder een noodsituatie kan worden verstaan.

Aanbeveling 32: Ga na of de opsomming in de artikel 4.2 lid 2 moet overeenkomen met de opsomming in artikel 4.1 lid 2 sub a-e en pas de wettekst hier zo nodig op aan.

Aanbeveling 33: Licht toe wat onder een noodsituatie kan worden verstaan en wat juist niet.

Toepassingsduur van de maatregel

In geval van een noodsituatie wordt een maatregel ten hoogste drie opeenvolgende dagen toegepast (artikel 4.2 lid 3). Het is positief dat de duur van zeven dagen – zoals nu in de Jeugdwet staat – is verkort tot drie dagen. In de visie van de Kinderombudsman is drie dagen echter nog steeds behoorlijk lang. De Kinderombudsman zou graag een verantwoording zien op basis van de praktijk van deze duur. Bij de verplichting tijdelijk in de eigen kamer te verblijven, zonder afsluiting van de kamerdeur (artikel 4.6 lid 1 sub c) staat geen duur genoemd.

Aanbeveling 34: Motiveer, mede op basis van de praktijk, de noodzaak een maatregel gedurende drie dagen te kunnen toepassen.

Aanbeveling 35: Leg vast hoe lang een jeugdige verplicht kan worden in de eigen kamer te verblijven, zonder afsluiting van de kamerdeur.

Wijze van insluiting op de eigen kamer

Insluiting in een beperkt gesloten regime mag alleen nog maar op de eigen kamer (sub d). Dit is een positieve ontwikkeling. Voor alle regimes is het belangrijk stil te staan bij de vraag of er spullen uit de kamer worden gehaald voor insluiting en waarom. En welke gevolgen dit dan weer heeft voor de jeugdige en de manier waarop hij/zij de periode van insluiting doormaakt.

Aanbeveling 36: Sta stil bij de vraag of er spullen uit de kamer worden gehaald voor insluiting en waarom. Geef hierbij aan op welke manier rekening wordt gehouden met het belang van de jeugdige.

De duur van de insluiting op de eigen kamer

Op grond van artikel 4.7 mag de insluiting ten hoogste één uur voor jeugdigen tot zestien jaar en ten hoogste twee uur duren voor jeugdigen van zestien jaar en ouder. Het is positief dat de maximumduur in de wet staat opgenomen. De Kinderombudsman adviseert wel de duur en de toepassing van leeftijdsgrenzen nader toe te lichten en hierbij in het bijzonder aandacht te hebben voor de groep 12-minners.

Aanbeveling 37: Licht de duur van de insluiting en de toepassing van leeftijdsgrenzen nader toe, in het bijzonder voor de groep 12-minners en geef hierbij aan op welke manier rekening wordt gehouden met de belangen van de jeugdige.

Onderzoek van de kamer

In artikel 4.10 staan de onderzoeken die de directeur of een jeugdhulpverantwoordelijke mag toepassen ten aanzien van de jeugdige. In sub c staat dat de kamer van de jeugdige onderzocht mag worden op de aanwezigheid van voorwerpen die hij niet in zijn bezit mag hebben. De Kinderombudsman vraagt zich af op welke gronden de directeur of jeugdhulpverantwoordelijke dit zou mogen doen. In de visie van de Kinderombudsman zou hier toch een bepaalde verdenking aan ten grondslag moeten liggen. Verder mogen op grond van lid 1 sub d, poststukken uitsluitend in aanwezigheid van de jeugdige worden onderzocht. Gezien de mate van inbreuk op de privacy van de jeugdige (artikel 16 IVRK), zou de aanwezigheid van de jeugdige bij het onderzoek van de kamer voor de hand liggen.

Aanbeveling 38: Maak duidelijk welke mogelijke gronden de directeur of jeugdhulpverantwoordelijke mag hebben voor het onderzoeken van de kamer van de jeugdige.

Aanbeveling 39: Leg vast dat de jeugdige het recht heeft aanwezig te zijn bij het onderzoek van de kamer.

Alleen toepassing in een jeugdinstelling met een gesloten en hoog beveiligd gesloten regime

De mogelijkheid van fysiek ingrijpen

Op grond van 4.11 sub b mag fysiek worden ingegrepen. In paragraaf 3.3.3 van de MvT staat beschreven wat onder fysiek ingrijpen wordt verstaan. Fysiek ingrijpen gaat verder dan enkel het vastpakken en vasthouden. Het omvat de toepassing van kracht van meer dan geringe betekenis en de toepassing van geofefende controletechnieken die de jeugdige verregaand in de bewegingsvrijheid beperken (artikel 19, 37 en 40 IVRK). De Kinderombudsman mist de verantwoording waarom de mogelijkheid voor fysiek ingrijpen in dit wetsvoorstel staat opgenomen voor jeugdigen in een instelling met een gesloten regime. In de Jeugdwet staat deze maatregel immers niet. Hierbij geeft de Kinderombudsman mee dat alle geweldsmiddelen, dus ook vastpakken en vasthouden, het gevoel van veiligheid verminderen. En dit heeft ook invloed op het pedagogisch klimaat in de instelling en op de groep. In de visie van de Kinderombudsman past fysiek ingrijpen ook niet bij de huidige ontwikkelingen.

Aanbeveling 40: Licht toe waarom de mogelijkheid voor fysiek ingrijpen mogelijk moet worden voor jeugdigen in een instelling met een gesloten regime en geef hierbij aan hoe hierbij rekening is gehouden met het belang van de jeugdige.

Insluiting in de eigen kamer

Artikel 4.12 gaat over de insluiting in de eigen kamer. Voor jeugdigen tot zestien jaar kan dit een dag duren, voor jeugdigen van zestien jaar en ouder ten hoogste twee dagen (artikel 37 en 40 IVRK). Insluiting op de eigen kamer voor een of twee dagen achter elkaar is erg lang. Het moet niet onderschat worden wat dit doet met de jeugdige. Nadere toelichting op hoe deze periode op een zo kindvriendelijke manier kan worden doorgebracht is noodzakelijk.

Aanbeveling 41: Geef een toelichting op de periode van insluiting en geef aan hoe deze zo kindvriendelijk mogelijk kan worden doorgebracht.

Het gebruik van mechanische hulpmiddelen tijdens de insluiting

Op grond van lid 2 kunnen in een hoog beveiligde jeugdinstelling tijdens de insluiting in de eigen kamer mechanische hulpmiddelen aan het lichaam van de jeugdige worden bevestigd voor een periode van ten hoogste twaalf uren voor jeugdigen tot zestien jaar en ten hoogste 24 uren voor jeugdigen van zestien jaar en ouder. Het is onduidelijk in welke situatie hiertoe zou mogen worden overgegaan. Ook is er geen onderbouwing van de duur. Gezien deze zeer verstrekende maatregel, zou de terughoudendheid dit toe te passen in de wet moeten staan. Verder vraagt de Kinderombudsman of het ooit gerechtvaardigd kan zijn gedurende een dergelijke lange periode mechanische hulpmiddelen aan het lichaam te bevestigen (artikel 37 en 40 IVRK). Een toelichting ontbreekt. Aangezien artikel 4.12 lid 2 alleen van toepassing is op jeugdigen in een hoog beveiligde instelling, past dit beter in paragraaf 4.4.

Aanbeveling 42: Maak duidelijk in welke situatie het gebruik van mechanische hulpmiddelen mag worden toegepast en geef hierbij aan dat extreme terughoudendheid passend is.

Aanbeveling 43: Onderbouw de duur van de periode dat mechanische hulpmiddelen aan het lichaam kunnen worden bevestigd en geef hierbij aan hoe rekening is gehouden met het belang van de jeugdige.

Aanbeveling 44: Overweeg artikel 4.12 lid 2 te plaatsen in paragraaf 4.4.

Alleen van toepassing in jeugdinstelling met een hoog beveiligd gesloten regime

Insluiting in een afzonderlijke ruimte en het gebruik van mechanische hulpmiddelen

Op grond van artikel 4.15 kan een jeugdige tijdelijk worden ingesloten in een daarvoor bestemde afzonderlijke ruimte. Deze maatregel is niet mogelijk in de andere regimes. Verder is ook fysiek ingrijpen met toepassen van geweldsmiddelen en het gebruik van vrijheidsbeperkende middelen mogelijk. Voor wat betreft het gebruik van mechanische hulpmiddelen, verwijst de Kinderombudsman naar hetgeen hierover hierboven over artikel 4.12 is opgenomen. Verder merkt de Kinderombudsman nog op dat de insluiting eenmaal verlengd kan worden. In het ergste geval zou dit betekenen dat een jeugdige vier dagen ingesloten in een afzonderlijke ruimte doorbrengt. In de visie van de Kinderombudsman is dit vrijwel nooit in het belang van de jeugdige (artikel 3, 6, 37 en 40 IVRK). Een onderbouwing van waarom dit toch nodig zou kunnen zijn en hoe het belang van de jeugdigen zelf hierin wordt meegewogen, ontbreekt.

Aanbeveling 45: Onderbouw de duur van de periode van insluiting in een afzonderlijke ruimte en geef hierbij aan op welke wijze rekening is gehouden met het belang van de jeugdige.

Disciplinaire straffen/maatregelen

De insluiting als straf kan plaatsvinden in een strafcel of een andere verblijfsruimte voor ten hoogste vier dagen voor jeugdigen tot zestien jaar en ten hoogste zeven dagen voor jeugdigen van zestien jaar en ouder (artikel 5.3 lid 1 sub a). De Kinderombudsman vraagt zich af op basis waarvan het gerechtvaardigd zou kunnen zijn een jeugdige gedurende een dergelijke lange periode in te sluiten (zeker in een strafcel).

Aanbeveling 46: Licht de duur van de periode van insluiting in een strafcel of andere verblijfsruimte toe en geef hierbij aan op welke wijze rekening is gehouden met het belang van de jeugdige.

Het woord 'strafcel' in relatie tot het feit dat het wetsvoorstel over jeugdigen gaat, is niet passend. De Kinderombudsman vraagt zich ook af wat onder een strafcel verstaan moet worden, hoe de strafcel is ingericht, hoe kindvriendelijk dit is etc. Insluiting in een kale ongezellige cel zonder afleidingsmogelijkheden voor een periode die kan oplopen tot zeven dagen, is een behoorlijke inbreuk op de rechten van de jeugdige en is zelden in zijn of haar belang te achten (artikel 3, 6, 37 en 40 IVRK).

Aanbeveling 47: Zoek een ander woord voor het gebruik 'strafcel' en leg uit wat onder een strafcel moet worden verstaan. Leg uit hoe ervoor gezorgd wordt dat de insluiting zo kindvriendelijk mogelijk plaatsvindt.

Onderzoek in het lichaam van de jeugdige

De directeur of jeugdhulpverantwoordelijke kan onderzoek laten toepassen in het lichaam van de jeugdige (4.16 lid 1). Onduidelijk is om welke redenen hiertoe zou kunnen worden overgegaan. Gezien de ernstige inbreuk op de rechten van de jeugdige, zou niet 'standaard' onderzoek moeten worden gedaan in het lichaam (artikel 37 en 40 IVRK).

Aanbeveling 48: Maak duidelijk om welke redenen tot onderzoek in het lichaam van de jeugdige mag worden overgegaan. Laat zien dat hiermee zeer terughoudend moet worden omgegaan.

3.5. Kwetsbare kinderen of bijzondere situaties

Bij dit element moet gekeken worden naar extra bijzonderheden van de jeugdige, zoals een beperking, trauma en sociale status. Wat alle jeugdigen die geraakt worden door dit wetsvoorstel kwetsbaar maakt, is dat zij geplaatst zijn in een gesloten jeugdinstelling. Op basis van het Kinderrechtenverdrag hebben deze jeugdigen dan ook recht op extra bescherming (artikel 20, 37 en 40 IVRK). En dit is ook precies de reden waarom het zo belangrijk is de rechtspositie van deze jeugdigen goed te regelen. Binnen de groep jeugdigen zijn echter jeugdigen aan te wijzen die nog kwetsbaarder zijn of in een bijzondere situatie zitten, waarmee rekening moet worden gehouden.

Jeugdigen met een individueel programma

Op grond van artikel 3.1 lid 5 kan een jeugdige een individueel programma worden geboden. Dit ter voorbereiding op zijn deelname aan gemeenschappelijke activiteiten, op eigen verzoek of in verband met de gezondheid van de jeugdige. De Kinderombudsman kan zich voorstellen dat het in het belang kan zijn van een jeugdige een individueel programma te volgen. Het is alleen niet duidelijk waar een dergelijk individueel programma aan moet voldoen en de duur.

Aanbeveling 49: Leg vast waar een individueel programma aan moet voldoen en leg tevens de duur vast.

Positie van jeugdigen die onder voogdij staan

In het artikel 3.12 lid 4 is opgenomen dat de jeugdige en de ouders zich bij het vaststellen, evalueren en actualiseren van het plan, kunnen laten bijstaan door een vertrouwenspersoon. Voor de jeugdige die onder voogdij staat, is het van belang dit recht meer dwingend te formuleren.⁴ Zij hebben veelal geen ouders die voor hun belangen opkomen.

Aanbeveling 50: Leg vast dat als een jeugdige onder voogdij staat, gezorgd wordt voor de bijstand door een vertrouwenspersoon, tenzij de jeugdige zich hiertegen verzet.

Jeugdigen die te maken krijgen met een disciplinaire straf of maatregel

Disciplinaire straffen en maatregelen mogen alleen worden opgelegd in een hoog beveiligd regime, indien de jeugdige betrokken is bij een feit dat onverenigbaar is met de orde en veiligheid in de instelling. De Kinderombudsman vraagt zich af hoe de rechtsbescherming van de jeugdige geborgd is. Onduidelijk is of de jeugdige recht heeft op een raadsman, of er een 'proces' plaatsvindt etc. Op grond van artikel 5.2 moet de jeugdige een verwijt zijn te maken. Dit is iets anders dan dat de jeugdige schuldig moet zijn (wettig en overtuigend bewezen). De Kinderombudsman vraagt zich af waarom dit verschil.

Aanbeveling 51: Leg vast hoe de rechtsbescherming van een jeugdige die te maken krijgt met een disciplinaire straf geborgd is.

Aanbeveling 52: Licht het verschil toe tussen 'een jeugdige een verwijt kunnen maken' en 'wettig en overtuigend bewezen' en geef hierbij aan hoe hierbij rekening wordt gehouden met het belang van de jeugdige.

⁴ Kinderombudsman d.d. 8 november 2018: Verkenning besluitvorming binnen de voogdijmaatregel

3.6. Recht van het kind op gezondheid

Als het gaat om het recht op gezondheid, moet gekeken worden naar wat de beslissing betekent voor de gezondheid van het kind.

Toegang tot arts

Op grond van dit artikel 3.3 wordt de jeugdige in de gelegenheid gesteld een door de directeur beschikbare arts te raadplegen. Een arts van eigen keuze is voor eigen rekening. Het recht op gezondheidszorg (artikel 24 IVRK) en het recht op de vrije keuze van een arts, zijn rechten die ook gelden voor jeugdigen in gesloten jeugdinstituten. In de visie van de Kinderombudsman zou het goed zijn dit ook als zodanig te benoemen. De vraag is ook of het redelijk is de kosten van een arts van vrije keuze voor rekening van de jeugdige (of zijn/haar ouders) te laten komen.

Aanbeveling 53: Ga na hoe het recht op een arts van eigen keuze zich verhoudt tot artikel 3.3, waarin staat dat de arts van eigen keuze voor eigen rekening is.

Cameratoezicht

Ter bescherming van de geestelijke of lichamelijke toestand van de jeugdige kan bepaald worden dat bij de insluiting in de eigen kamer cameratoezicht plaatsvindt. In de wet is niet terug te vinden waarom wel of niet en op basis waarvan dit wordt bepaald. Zie ook hetgeen hierover eerder in deze reactie is opgenomen.

3.7. Recht van het kind op onderwijs

Bij dit element wordt gekeken naar wat voor invloed de beslissing heeft op het volgen van (passend) onderwijs (artikel 28 en 29 IVRK).

Recht op passend onderwijs

In artikel 3.1 lid 2 staat dat de jeugdige onderwijs volgt of deelneemt aan andere activiteiten in het kader van pedagogische vorming. Een jeugdige die verblijft in een jeugdinstituut heeft net als alle andere minderjarigen recht op passend onderwijs. Voor de verdere toekomst van de jeugdige is het van groot belang dat dit goed geregeld is. De Kinderombudsman hoort regelmatig dat jeugdigen die in instellingen verblijven wel onderwijs volgen, maar dat dit onderwijs niet passend (op hun niveau) is en ook niet van hun keuze. In de visie van de Kinderombudsman zou dit recht op passend onderwijs bevestigd moeten worden in dit artikel.

Aanbeveling 54: Leg vast dat de jeugdigen recht hebben op passend onderwijs, hetgeen in ieder geval betekent dat het onderwijs op hun niveau is.

Recht op onderwijs staat onder druk door beperking gemeenschappelijke activiteiten

Op grond van artikel 4.6 lid 1 sub b kan de deelname van een jeugdige aan gemeenschappelijke activiteiten worden beperkt. Deelname aan het onderwijs is een gemeenschappelijke activiteit. Door de beperking van de gemeenschappelijke activiteit 'onderwijs' kan het recht op onderwijs onder druk komen te staan (artikel 28 IVRK)). Dit moet worden meegewogen in de besluitvorming.

Aanbeveling 55: Licht toe hoe is meegewogen dat het recht op onderwijs onder druk kan komen te staan als de jeugdige beperkt wordt in de gemeenschappelijke activiteit 'onderwijs'. Geef hierbij tevens aan hoe, op welke wijze hierbij rekening is gehouden met het belang van de jeugdige en hoe ervoor gezorgd wordt dat recht op onderwijs toch geborgd wordt.

Onderwijs staat onder druk door toepassing vrijheidsbeperkende maatregelen, zoals insluiting

In artikel 4.4 wordt geregeld dat de directeur of de jeugdhulpverantwoordelijke een beslissing tot het toepassen van een vrijheidsbeperkende maatregel niet neemt, dan nadat hij zich op de hoogte heeft gesteld van de actuele gezondheid van de betrokken jeugdige en met de jeugdige overleg heeft gevoerd. Daarnaast zijn er nog andere elementen waarmee rekening moet worden gehouden, zoals de impact op het volgen van onderwijs.

Voor jeugdigen tot zestien jaar kan de insluiting in de eigen kamer een dag duren, voor jeugdigen van zestien jaar en ouder ten hoogste twee dagen (artikel 4.12). Als straf kan de insluiting zelfs oplopen tot zeven dagen voor jeugdigen van zestien jaar en ouder (artikel 5.3). Insluiting gaat dan ten koste van de groepsactiviteiten, waaronder onderwijs. Hierdoor komt het recht op onderwijs onder druk te staan, hetgeen niet in het belang is van de jeugdige (artikel 3 lid 1, 6 en 28 IVRK). De Kinderombudsman vraagt zich af op welke wijze hierbij rekening is en wordt gehouden met het belang van het kind, waaronder het recht op onderwijs.

Aanbeveling 56: Licht toe op welke wijze rekening wordt gehouden met het belang van de jeugdige, waaronder in het bijzonder het recht op onderwijs, bij de beslissing een jeugdige in te sluiten. Geef hierbij tevens aan hoe het recht op onderwijs toch geborgd wordt.

4 Algemene punten

In dit hoofdstuk benoemt de Kinderombudsman nog een aantal aanvullende meer algemene punten, die niet direct passen onder een van de zeven elementen.

4.1. Besluitvorming en belang van het kind

De term '*Belang van het kind*' staat nauwelijks in de wet, noch in de memorie van toelichting. Als het gaat om besluitvorming, dan staat hierbij het ontwikkelingsbelang van het kind voorop (artikel 3 lid 1 en artikel 6 IVRK). Dit brengt met zich mee dat altijd eerst onderzocht moet worden welke beslissing in het belang is van een jeugdige.⁵ Op verschillende punten in de wet lijkt deze belangenafweging te ontbreken. Er wordt niet onderzocht en meegewogen welke beslissing in het belang is van de jeugdige. Het zou goed zijn de wettekst hierop aan te passen. Het gaat dan bijvoorbeeld om de volgende artikelen:

Belangenafweging bij ongeoorloofde afwezigheid

Op grond van artikel 2.4 meldt de directeur de ongeoorloofde afwezigheid van een jeugdige en andere bijzondere voorvallen aan de ingevolge deze wet met het toezicht belaste ambtenaren, alsmede aan degene die het gezag uitoefent over die jeugdige en de gecertificeerde instelling, indien deze de

---

⁵ Zie hiervoor het stappenplan Het beste besluit van de Kinderombudsman (2019)

gezinsvoogdij uitoefent. Het lijkt erop dat de directeur geen (belangen)afweging meer hoeft te maken om al dan niet te melden en aan wie; als er sprake is van ongeoorloofde afwezigheid (onduidelijk is wat dit precies is), meldt de directeur deze bij de met het toezicht belaste ambtenaren, alsmede aan degene die het gezag uitoefent over de jeugdige en de gecertificeerde instelling, indien deze de gezinsvoogdij uitoefent. Dit is niet in lijn met het IVRK (artikel 3 lid 1 en 6 IVRK). Het kan namelijk goed zijn dat melden niet in het belang is van de jeugdige. Ook is het de vraag of het altijd in het belang van de jeugdige is te melden aan degene die het gezag uitoefent of aan de GI. Sterker, dit belang kan zich hiertegen verzetten. Het belang van de jeugdige zal dan ook als eerste moeten worden onderzocht en daarna afgewogen moeten worden tegen andere belangen die ook spelen. Uitkomst van deze belangenafweging kan zijn, dat het beter is voor een jeugdige niet te melden en dat andere belangen niet zodanig zwaar wegen om toch te melden. De directeur moet dan deze vrijheid hebben.

Belangenafweging bij instemming gedragswetenschapper toepassen maatregelen

Als een maatregel niet binnen 12 uur kan worden beëindigd, wordt instemming gevraagd van een gedragswetenschapper, die beoordeelt of de maatregel noodzakelijk en geschikt is om de noodsituatie af te wenden (artikel 4.2). Als een maatregel ook na drie dagen moet worden toegepast, wordt de maatregel opgenomen in het plan. De Kinderombudsman mist de vermelding van een belangenafweging. Ook bij deze beslissingen moet het belang van de jeugdige worden onderzocht en meegewogen.

Belangenafweging bij tijdelijke overplaatsing binnen de instelling of naar een andere instelling

Op grond van artikel 4.11 sub a kan een jeugdige tijdelijk worden overgeplaatst binnen de instelling of naar een andere instelling. Uit de wettekst blijkt niet op grond waarvan deze maatregel zou mogen worden toegepast. In de visie van de Kinderombudsman moet hieraan altijd een belangenafweging ten grondslag liggen.

Belangenafweging bij toepassen van een maatregel en disciplinaire straf

In artikel 4.4 wordt geregeld dat de directeur of de jeugdhulpverantwoordelijke een beslissing tot het toepassen van een maatregel niet neemt dan nadat hij zich op de hoogte heeft gesteld van de actuele gezondheid van de betrokken jeugdige en met de jeugdige overleg heeft gevoerd in een voor die jeugdige begrijpelijke en toegankelijke taal. Het is positief dat dit in de wettekst zelf is opgenomen. Maar naast gezondheid en de visie van de jeugdige zelf, moeten nog veel meer elementen worden meegewogen, zoals de impact op het recht op onderwijs. Onderzocht moet worden wat de invloed van de vrijheidsbeperkende maatregel of straf is op het ontwikkelingsbelang van de jeugdige en dit moet worden meegewogen.

Aanbeveling 57: Laat in de wettekst duidelijker zien dat een besluit moet worden genomen, waaraan een belangenafweging vooraf is gegaan, waarbij het belang van het kind voorop staat.

4.2. Uitleg beslissing en aangeven wat het kind ertegen kan doen

Besluiten nemen conform het Kinderrechtenverdrag houdt ook in dat de beslissing in begrijpelijke taal aan de jeugdige moet worden uitgelegd (artikel 12 IVRK).⁵ In de wet is hier aandacht voor in 4.6 lid 2. De Kinderombudsman merkt op dat alle belangrijke beslissingen die worden genomen met de jeugdige moeten worden besproken. Het gaat dan niet 'slechts' om het informeren van de jeugdige. De verantwoordelijkheid gaat verder. Ook moet worden uitgelegd hoe tot de beslissing is gekomen en op welke manier rekening is gehouden met het kind. Ook moet verteld worden of er iets tegen de beslissing gedaan kan worden en zo ja, wat de jeugdige hiertegen kan doen.

Aanbeveling 58: Leg vast dat de jeugdige niet alleen wordt geïnformeerd over de beslissing, maar dat ook uitgelegd wordt hoe tot de beslissing is gekomen, op welke manier rekening is gehouden met de jeugdige en wat de jeugdige tegen de beslissing kan doen.

4.3. Bemiddeling, klachtrecht en beroep

Recht om rechtstreeks een klacht in te dienen

Artikel 8.1 gaat over bemiddeling. De jeugdige, ouders of pleegouders kunnen zich mondeling wenden tot de vertrouwenspersoon met het verzoek te bemiddelen ter zake een klacht over de wijze waarop de directeur, een jeugdhulpverantwoordelijke of andere medewerker zich jegens hen heeft gedragen. Door de formulering van dit artikel in combinatie met artikel 8.2 lid 1 sub c lijkt het alsof als er een klacht is over een gedraging, bemiddeling een verplichte eerste (en wellicht enige) stap is. In de visie van de Kinderombudsman is dat niet juist. Het moet ook altijd mogelijk zijn direct een klacht in te dienen bij de klachtencommissie.

Aanbeveling 59: Maak duidelijk dat over een gedraging, direct een klacht kan worden ingediend bij de klachtencommissie en dat bemiddeling geen verplichte eerste stap is.

De termijn van zeven dagen is te kort

In artikel 8.2 respectievelijk artikel 8.8 lid 4 staat dat de klacht uiterlijk op de zevende dag nadat kennis is genomen van de beslissing waarover zij willen klagen, schriftelijk ingediend kan worden bij de klachtencommissie respectievelijk de beroepscommissie. In de MvT op artikel 8.8 staat zelfs opgenomen dat indien de termijn is verlopen, geen beroep meer kan worden ingesteld. De termijn is wat de Kinderombudsman betreft dermate beperkt dat niet van een zinvolle klachtenprocedure kan worden gesproken. Deze beperkte termijn is ook niet in het belang van de jeugdigen te achten. Van jeugdigen kan in redelijkheid niet gevraagd worden altijd binnen zeven dagen de klacht in te dienen, zeker niet schriftelijk. Minderjarigen verkeren, zeker in instellingen, in een uitermate afhankelijke situatie. Klagen is dan niet zo vanzelfsprekend. Ze kunnen bijvoorbeeld niet overzien welke gevolgen het indienen van een klacht voor hen heeft, maar zullen soms ook niet overzien of het zinvol is. Ook kunnen ze zich niet zomaar laten adviseren of helpen door een derde. De zevendagetermijn maakt het klachtrecht illusoir. De termijn zou dus langer moeten zijn, zodat minderjarigen zich kunnen informeren en laten helpen. Ook zou de termijn niet fataal moeten zijn. In een afhankelijke positie klagen is immers lastig. Over (sommige) beslissingen en handelingen zou dus ook nog geklaagd moeten kunnen worden als de termijn verstreken is, bijvoorbeeld als de minderjarige weg is uit de instelling en zich dan pas veilig (genoeg)

⁵ Zie hiervoor ook General Comment nr. 12 over het recht van het kind gehoord te worden (CRC/C/GC/12)

voelt om een klacht in te dienen. De Kinderombudsman adviseert dan ook deze termijn behoorlijk te verruimen.

Aanbeveling 60: Verruim de termijn voor het indienen van de klacht of het beroep. Zorg ervoor dat er sprake is van een zinvolle klachtenprocedure, waarbij het belang van de jeugdige voorop staat. Laat de mogelijkheid open dat een minderjarige ook ná het verstrijken van die (verruimde) termijn nog een klacht kan indienen over handelingen als daar goede redenen voor zijn.

De Kinderombudsman en Nationale ombudsman zijn ook tweedelijnsklachteninstanties

De beroepsprocedure waarover in deze wet wordt gesproken, ziet op beroep bij de Raad voor Strafrechttoepassing en Jeugdbescherming. Ook de Kinderombudsman en Nationale ombudsman zijn bevoegde tweedelijnsklachteninstanties. Hierover staat echter niets in de MvT. In de MvT moet dan ook verduidelijkt worden wanneer bij de RSJ, de Kinderombudsman dan wel de Nationale ombudsman geklaagd kan worden.

Aanbeveling 61: Verduidelijk in de MvT bij welke instantie(s) geklaagd kan worden in de tweede lijn, rekening houdende met de bevoegdheid die Kinderombudsman en de Nationale ombudsman hebben.

4.5. De vertrouwenspersoon

De jeugdigen in de gesloten instelling worden regelmatig op de groep bezocht door de vertrouwenspersoon. Met 'vertrouwenspersoon' wordt bedoeld een vertrouwenspersoon als bedoeld in artikel 1.1. van de Jeugdwet of maandcommissaris als bedoeld in artikel 7, vierde lid, van de Beginselenwet Justitiële jeugdinrichtingen. Op dit moment is het zo dat een lid van de klachtencommissie door de klager verzocht kan worden te bemiddelen. Dit is duidelijk een andere rol dan de rol van vertrouwenspersoon. In de visie van de Kinderombudsman zijn deze twee rollen echter niet gelijk en ook niet zonder meer verenigbaar.

Aanbeveling 62: Heroverweeg de beslissing vertrouwenspersonen de taak te geven te bemiddelen.

4.6. Samenplaatsen straf en civiel, ondanks aanbeveling VN-Kinderrechtencomité

Er worden drie regimes geïntroduceerd: beperkt gesloten, gesloten en hoog beveiligd gesloten (artikel 1.6). Met een machtiging gesloten kunnen jeugdigen niet in een hoog beveiligde inrichting worden geplaatst (tenzij...). Dat kan alleen op basis van het strafrecht. Jongeren kunnen op basis van het strafrecht wel in een gesloten regime of een beperkt gesloten regime worden geplaatst. Samenplaatsing van civielrechtelijk geplaatste jongeren en strafrechtelijk geplaatste jongeren, zal derhalve – onder voorwaarden - weer mogelijk zijn. De Kinderombudsman hecht er waarde aan te benadrukken dat het Kinderrechtencomité Nederland meerdere malen heeft aanbevolen te stoppen met het samen plaatsen. Nederland heeft in navolging hierop het beleid aangepast. De turn die Nederland op dit punt nu maakt, is gezien het rapport van de RSJ navolgbaar. Echter, de Kinderombudsman maakt zich hierover nog wel zorgen. Het kan ook betekenen dat jongeren tot zestien jaar samen worden geplaatst met achttienplussers, hetgeen in strijd is met artikel 37 IVRK. Samenplaatsing mag dan ook nooit een doel op zich zijn, maar alleen passend als dit in het belang is van de jeugdige.

Aanbeveling 63: Zet uitdrukkelijk in de wet dat samenplaatsing alleen mag plaatsvinden als dit in het belang is van de jeugdige.

4.7. Geen strengere regime dan nu het geval is

Op een aantal plekken in de wet lijkt het alsof de positie van jeugdigen in een instelling met een gesloten regime weliswaar duidelijker wordt, maar dat het regime mogelijk ook strenger gaat worden dan nu het geval is. De Kinderombudsman vraagt zich af of dit ook de intentie is van de wetgever en zo ja, op welke manier rekening is gehouden met het belang van de jeugdigen (artikel 3 lid 1 en 6 IVRK). De Kinderombudsman geeft in overweging mee, na te gaan op welke punten het regime strenger wordt ten opzichte van het huidige regime en per punt te heroverwegen of hiertoe de noodzaak bestaat, en hierbij de belangen van de jeugdigen te onderzoeken en mee te wegen.

Aanbeveling 64: Maak een overzicht van alle punten waarop het regime strenger wordt ten opzichte van de huidige situatie, heroverweeg per punt of hiertoe de noodzaak bestaat, en laat hierbij zien op welke wijze hierbij rekening is gehouden met de belangen van de jeugdigen.

5. Korte nabeschuiving

Het is positief is dat er nu een wetsvoorstel ligt waarmee de rechtsposities van de jeugdigen in de justitiële Jeugdinrichtingen en de instellingen voor gesloten jeugdzorg, geharmoniseerd worden. Een gemiste kans is wel dat niet ook geharmoniseerd wordt met de andere wetgeving die de rechtsposities van jeugdigen in geslotenheid regelt, zoals de Wet verplichte ggz en de Wet Zorg en Dwang.

Het wetsvoorstel lijkt meer geschreven te zijn vanuit de beginselen uit de BJJ dan vanuit de beginselen van de Jeugdwet. Hierdoor ademt het wetsvoorstel meer repressie uit dan wellicht nodig en bedoeld is, terwijl juist de pedagogische aanpak voorop moet staan. Harmonisatie van de rechtspositie is weliswaar jarenlang voor gepleit, vanuit de gedachte om de rechtspositie van de jongeren in de gesloten jeugdzorg beter te borgen. Nu lijkt het alsof hun positie er niet persé op vooruit gaat en er een strengere regime komt. Dat kan niet de bedoeling zijn.

Met deze wet regelen we nu de rechtspositie, maar bedenk hierbij ook dat de toepassing van vrijheidsbeperkende maatregelen juist contraproductief kan zijn. Daadwerkelijk minder toepassen van vrijheidsbeperkende maatregelen, begint met het borgen van de randvoorwaarden die hiervoor nodig zijn. Er moet geïnvesteerd worden in kwalitatief goede en passende zorg, voldoende, goed opgeleide en functionerende medewerkers, en een goed leefklimaat. Waarbij de belangen van de kinderen centraal staan en niet de praktische, financiële of bedrijfsmatige belangen, hoe begrijpelijk deze ook zijn.

Verder is het van belang stil te staan bij de vraag welk effect deze wet gaat hebben op het aantal overplaatsingen. De intentie is dat deze wet het aantal overplaatsingen vermindert, maar de vraag is of niet het tegendeel het geval is. De discussie hierover moet, wat de Kinderombudsman betreft, nog gevoerd worden.

Dit geldt ook voor de ontwikkeling van de Kleinschalige Voorzieningen. Deze ontwikkeling is in de visie van de Kinderombudsman positief, doordat een jeugdige dichterbij huis geplaatst wordt, in een meer huiselijke setting en veelal nog op de eigen school onderwijs kan volgen. De KV's moeten nog verder worden vormgegeven en methodisch uitgewerkt. Ook de behandelintegriteit en het effect van verblijf in een dergelijke setting zal wetenschappelijk moeten worden onderzocht. Daardoor is het voor de Kinderombudsman lastig hierop nu al een reactie te geven.

Rest nog een laatste opmerking over het betrekken van de jeugdigen zelf bij dit wetsvoorstel. Het gaat immers om hen. Uit de MvT blijkt niet of jeugdigen zijn betrokken. Het zou goed zijn hun input in de MvT te benoemen en aan te geven wat er met de input is gedaan. In dit verband wijst de Kinderombudsman nadrukkelijk op de aanbevelingen die het Jeugdwelzijnsberaad heeft gedaan in het rapport van de Kinderombudsman naar de besluitvormingsprocessen rondom de sluiting van De Hoenderloogroep.⁷

Afsluitend

Het voorliggende wetsvoorstel en memorie van toelichting is uitgebreid. Helder is dat hierbij gekeken is naar met name de rechten die voortvloeien uit de verschillende mensenrechtenverdragen en het Kinderrechtenverdrag. Met de vele aanbevelingen die de Kinderombudsman in deze reactie doet, draagt de Kinderombudsman bij aan de verbetering van het wetsvoorstel, door deze meer in lijn te brengen met het Kinderrechtenverdrag. Dit om ervoor te zorgen, dat deze wet daadwerkelijk gaat bijdragen aan de versterking van de positie van jeugdigen in gesloten jeugdinstituten en dat het belang van de jeugdigen voorop staat.

Mocht er behoefte zijn aan een nadere toelichting, dan staat de Kinderombudsman hier natuurlijk voor open.

Met vriendelijke groet,

de Kinderombudsvrouw

---

⁷ Kinderombudsman 2020: Belangen van kinderen voorop? Een onderzoek naar de besluitvormingsprocessen rond de sluiting van De Hoenderloo Groep.